

מלאכת סופר

עלון לענייני הסת"ס.

יו"ל ע"י מכון "מלאכת סופר" | כסלו תשע"ז | 052-7657370

דבר העורך:

בהתרגשות גדולה זכינו להגיע לעלון מס' 10 אשר אהבת הציבור אליו חוצה גבולות, וכמובן בזכות מגישי המדורים הנפלאים אשר כמדומה ואינם בנמצא בשום מקום.

ובאמת שעתה השמחה רבה אף יותר מיום הולדו של העלון מטעם פשוט שהרי חדשים לבקרים צצים כ"מ עלונים וכ"מ יוזמות ברוכות, אלא שאחרי כמה פסיעות רואים את הקושי ואט אט הדברים יורדים ונעלמים כלא היו, וע"כ כאשר מגיעים כבר ל- 10 עלונים ורואים שממשיכים בתנופה והאש אינה דועכת, פה זו שמחה אמיתית, ודומה לבניית בניין שביסודות יש שמחה אבל בהשלמת הבניין השמחה גדולה, וכן כאן כאשר השורשים כבר נקבעו והיסודות איתנים ממילא השמחה גדולה ביותר. ויה"ר שהש"ת יזכנו להמשיך הלאה הלאה ולהפיץ עניינים אלו בפרט ובשאר ד"ת בכלל לא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד, אמן.

כמ"כ נוסף שמחה על שמחתנו בהוצאת הקונטרס קטן הכמות ורב האיכות "ההלכה ומקורותיה" המקיף את כל הלכות הסת"ס הנצרכים לסופרים מסודר ע"פ

בשפה ברורה
ועד מח'
אשר דבר
סופר סת"ס
מה דעת
בכל דבר
בקיצור נמרץ
הקורא, ויועיל

סדר השו"ע
מה מקורות
פוסקי זמנינו
כזה נצרך לכל
לדעת באמת
גדולי הדורות
ועניין והכל
למען ירוץ בו
לחזרה ושינון שזה דבר אשר מחוייב בו ממילא כל העוסק במלאכת שמים זו.

בברכה, חיים סיבוני.

ניתן להשיג את הקונטרס במכון בשעות הפעילות במחיר 20 ש"ח.

טוב לדעת:

- הפעם במדור זה אכתוב את המסקנות העולות מתשעת העלונים הקודמים.
- עלון 1: דיברנו על הזהירות לא להכנס כלל לחלל שום אות כדברי השו"ע (ל"ב כ"ח) וע"כ ראוי לזוהר במילה "ולעבדו" שמכניסים עקב הב' לחלל הע'.
- עלון 2: דיברנו במניח תפילין דרש"י ור"ת שצריך לכוון בדעתו שא' מהם הרי הוא כרצועות בעלמא, כדי לא לעבור על איסור בל תוסיף. (שו"ע ל"ד ס"ב.) ומהני שיעשה תנאי פעם א'.
- עלון 3: דיברנו באיסור שילשול הרצועות על הארץ ואפ' ללא גרירה. (הוספה: אח"כ ראיתי שכע"ז ברמ"א יו"ד רפ"ב ס"ז ובגר"א שם, וראה עוד במ"ב מהדורת דירשו סי' מ"ב ס"ג.)
- עלון 4: דיברנו באדם שרוצה "סתם" להחליף המזוזות שיש בזה איסור אם לא קונה מהודרות יותר או שאת הישנות לא מניח במקום חיוב אחא. (יבי"א ח"ג חיו"ד סי' ח"י.)
- עלון 5: דיברנו בכתיבה אשכנזית שכשרה לספרדים וכן להיפך, אלא שבתפילין יש ענין של פרשה פתוחה וסתומה, ולכן אשכנזי יכול להניח תפילין של ספרדי שזה כשר לכו"ע, אבל ספרדי אין לו להניח תפילין של אשכנזי שפרשיותיו הם כדעת הט"ו. (יבי"א ח"ב חיו"ד סי' כ')
- עלון 6: הבאנו "פנינים" בכתיבת מגילת אסתר. א: שיש הידור לכתוב את עשרת בני המן בטורים שווים ולא אחד יוצא אחד נכנס. ב: באיסור שסופרים חדשים כותבים מגילה ללא תעודה שאף שח"ת כשר במגילה ה"מ בדיעבד, ופי' האחרונים "כשאין לו מגילה אחרת".
- עלון 7: דיברנו בענין האם עדיף בית מזוהה שקוף או אטום, שבמקום שיש פריצות או טינוף, ילדים קטנים ערומים וכדו' יקח בית אטום ובמקום נקי מכל אלה יש להעדיף בית שקוף ששם ה' יראה. (שו"ע יו"ד סי' רפ"ו ס"ה.)
- עלון 8: דיברנו בענין השערות היוצאות בתפילין של ראש, והעלנו שאם נכנסו השערות תוך הבתים על אף שכשרות אף לברכה, יש לפתוח התפילין ולהוציאם כדברי הזה"ק.
- עלון 9: דיברנו בחובת בדיקת סת"ס, שמעיקר הדין תפילין שהוחזקו בכשרות א"צ בדיקה לעולם, ומזוזות חובה לבדוקם כל שלוש וחצי שנים. וכשאיתרע ריעותא כגון צביעת המשקוף או שהתפילין נפלו למים וכדו' צריך לבדוקם מיד.

הלכה למועשה: מתוך קונטרס מלאכת סופר.

ז. יש כמה דרגות בעיבוד העור. המשובח הוא שכל העיבוד יעשה ע"י ישראל בלא סיוע הגוי כללי, אבל אם א"א, כדאי שהישראל עב"פ יניח העורות לתוך הסיד לשמה ואח"כ יצוה לגוי לעשות השאר לשמה² ואם לא ציוה בכה"ג יש להכשיר³ ואם גם זה א"א אז יעמוד סמוך לגוי בשעת הנחת העורות לסיד ויראה לו מה לעשות ויסייע עימו ויאמר לו לעשות לשמה⁴ ואם עמד מרחוק ולא הראה לו אף שאמר לו מה לעשות א"ז חשיב לשמה דהגוי לא מתחשב בו ואדעתה דנפשיה עביד⁵ ואם לא סייע בידו יש להכשיר בדיעבד כאשר אמר לו בתחילה לעשות לשמה⁶ אבל אם לא אמר לו אז סיוע לא מועיל דמסייע אין בו ממש⁷. ואם עבר הגוי והתחיל לעבדו שלא לשמה והישראל גמר העיבוד לשמה יש להכשיר (כדבסעיף ג') וכגון שיוציא היריעות ויחזירן לסיד⁸ ובפשטות אף מועיל בכה"ג באמירה לגוי כשיעמוד ע"ג כמו בתחילת העיבוד. ודין זה דאמירה לגוי זה צריך להיות ממש סמוך לעבודתו ולא קודם לכן.⁹

מקורות בקצרה

- 1 כ"כ במחצה"ש (סי"א) וכ"כ בקס"ה (ס"ב ס"ה) ובקו"י (רע"א ס"ק יא). וראה לקמן במח"ע"י גוי.
- 2 דכיון שהישראל הניחו בסיד הרי שהתחיל את העיבוד והב"י מכשיר בכה"ג אפ"ל לא יאמר לגוי וכ"ש כשיאמר לו. וכ"כ לעשות במ"ב (ס"ק ל') וראה בקו"י (רע"א ס"ק י').
- 3 נח' בזה האחרונים הפמ"ג (א"א ס"ק יא) מסתפק בזה והב"ח (ביו"ד) אוסר בזה, וכ"כ בלשכה"ס (ס"ב ס"י). אבל הב"י מכשיר בזה (הביאו קו"י הנ"ל) וכ"כ במ"א (ס"ק יא) בשם הג"מ, וכ"פ המ"ב להכשיר בדיעבד.
- 4 בדין אמירה לגוי נח' הרמב"ם והרא"ש להרמב"ם ל"מ דגוי אדעתיה דנפשיה עביד ולהרא"ש כיון שזה דבר מועט מהני, דהרי צריך לשמה רק בתחילת העיבוד ותו לא דכל העושה ע"ד ראשונה עושה. ובשו"ע (ס"ט) הביאם, ולכן בדיעבד יש לסמוך על דעת הרא"ש, ולכן הביא השו"ע את שניהם, ובביה"ל הביא שדעת התוס' כהרמב"ם. וראה בב"י. ולכאור' אפשר שאף להרמב"ם יש לצדד כשכר ע"פ התוס' (גיטין כג.). שגוי מועיל לעשות לשמה בברית מילה אבל בגט לא מפני שגט סתמא לאו לשמה של אשה זו. ע"ש. והרמב"ם ס"ל כתוס', והיום שכל העורות כה"ג מעובדים לסת"ם חשיב לשמה אף בגוי והרמב"ם שפסל זה בזמנם סתמא
- 5 כ"כ הפמ"ג (הנ"ל) וכ"פ במ"ב (ס"ק כח') וראה בתוס' (חולין יב: וגיטין כב:).
- 6 מהשו"ע נראה שצריך דווקא לסייע בידו וכן כתב בב"י שנראה שצריך לסייעו וכ"כ בד"מ כאן ובסי' רע"א ברמ"א, אבל הב"ח כתב שא"צ דווקא לסייעו אלא לכתחילה. וכ"ה הסכמת האחרונים ראה במ"א באה"ט פמ"ג מ"ב רלב"ח. ולהלכה נראה דיש להקל, ובפרט דגם הב"י הביא ב' ביאורים ביאור א' שלא דווקא לסייע. ועוד יש להוסיף את דעת בעל העיטור שלא מצריך סיוע, והביאו הב"י.
- 7 כ"כ במ"ב וכן יש להבין מהב"ח שמסייע אין בו ממש. וכ"כ במ"ב (ס"ק ל')
- 8 כ"כ במ"ב (ס"ק ל') ופשטו שצריך מעשה שבלעדיו לא היה נעבד דאל"ה לא אהני מעשיו מידי. וראה בביה"ל.
- 9 כ"כ בקו"י (רע"א ס"ק י') וכ"כ בקס"ה (ס"ב ס"ה).

המשך מעמ' 3

ואפ"ל השתנתה לצורת אות אחרת וכמש"כ הגט פשוט ס' קכ"ה ס"ק ל"ב וכ"כ בשו"ת מנח"י ח"ז סי' ב' בשם שו"ת בית שלמה או"ח סי' י' לצרף דעת הסמ"ק בנד"ד וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ב ס' ק"מ וביב"א ח"ד ס' ל', ועוד הארכתי בזה במק"א שיש לצרף דעת הסמ"ק לס"ס ואינו דעת יחידאה.

דבר נוסף שרוב מניין ורוב בנין של הפוסקים שכתבו טיפה שנפלה בדל"ת ונראית כה"א רק אז אסור לגרור הטיפה. כמש"כ במג"א ל"ב ס"ק כ"ג, וכן להדיא מלשון הגר"ז ס' ל"ב סכ"ב, וקה"ס סי' ח' אות ה', ואמ"ש כלל י"א אות ב' ויחידושי בן יאיר במנחות כ"ט והביאו בדע"ת ומהרש"ם ל"ב סעיף י"ז ובמאלה"מ ס' ל"ו ובקו"י ס"ק פ"א ועוד רבים. (ומש"כ המלאכ"ש כלל ו' אות ב' ובשו"ת קנאת סופרים לגרש"ק ס' פ' להחמיר הוא מפני שדעתם לחוש לרד"ך לפסול כל שינוי קל מהלוחות ולפסול באות שנשתנתה במקצת לאות אחר אבל אין הלכה כן כלל.)

ונמצא דמאחר וכל הראשונים לא פסקו כהרא"ש ושכן דעת מר"ן והרמ"א, א"כ אין זו ה"א. ואף אם נחוש לרא"ש, י"ל דשמא הכשיר הרא"ש רק באופן שהיה כשר ונפסק או עב"פ באופן שתינוק מכיר לה"א ואיכא ס"ס להכשיר מלבד שזו הטיפה נפלה אח"כ ודעת רוב הפוסקים שאם נראה כה"א, מחיקתה אסורה מדרבנן. לכד מדעת הסמ"ק והרשב"א שמתירים. והוא ספק נוסף דחזי לאצטרופי לס"ס הנ"ל. ואיכא ג' ספקות בדברנן ולכ"ע לכתחילה.

(2 לצרף לדעת ר"ת דאין להכשיר ה' עגולה מאחוריה, ודעת החת"ס דאין להכשיר ה' ארוכה, ודעת המק"מ דאין להכשיר ה' צרה כו"ו או ז"ן. וקיצרתי.)

משנת הסופרים: הליכות והנהגות לסופר. מאת הרב שי מנדלאוי מו"צ בבית ההוראה י"ד רפאל".

טז. אם נפל לאדם שתי יריעות ס"ת או שתי מזוזות וכדו' לארץ והגביה האחד, לא ינשק אותו עד שיגביה השני, ואם נפלו לאדם על קרקע ספר וזהב או ספר ומועיל או כל כיו"ב יגביה תחלה הספר. וכן אם צריך להציל סת"ם מן המים או מן האש יציל תחלה הסת"ם משום שנאמר (משלי ג' ט') כבוד את ה' מהונך, מהונך פתרונו יותר מהונך.

יז. אם רואה אדם בס"ת טעויות הרבה שלא יוכלו לתקן לא יאמר אין זה הספר ראוי אלא שריפה אלא יאמר זה הספר טעון גניזה. וה"ה דאין להתבטא בלשון מזלזלת על ס"ת הכתוב שלא בכתב נאה או כאשר יש יותר מדי תיקונים אין לומר "הספר לא שווה" וכיו"ב.

יח. בזמן שהסופר עושה מו"מ למכור או לקנות ספרים, לא יאמר "רע רע" (כלומר הקנין הוא רע ויקר) וכן "עסקה גרועה" וכיו"ב, אלא יאמר כך וכך אני רוצה לתת - אם תחפוץ אתן. ואם רוצה לקנות בזול מאוד והוא יודע שיתן לו יאמר לו בזול מאוד (ולא יאמר רמיתך והרי הזהרתך) ואם יאמר אעפ"כ יהא שלך בכך אז אין לו עון. והעיקר לשמור על לשון נקיה במסחר הסת"ם.

אותיות מזוכימות:

מאת הרב מיכאל חימי – מוהל, ומו"ץ מוסמך בהוראת הסת"ם ע"י מו"ר הרה"ג ר' מרדכי פרידלנדר שליט"א.
 לשאלות בסת"ם, שיעורי הגהה, קורס סגירת ושיפוץ תפילין. אפשר להתקשר לרב חימי 052-7121320 בשעות הערב.
 שימו לב! מתקיים שיעור קבוע בהלכות סת"ם בימי רביעי בין השעות 16:00-18:00 בביהכנ"ס "אהל שלמה" רח' בעש"ט ביתר עלית.

1) טיפת דיו קטנה שנפלה בחלל דל"ת אם היא נראית לעינינו כאות ה"א: פסול, וגרירת הטיפה אסורה משום חק תוכות. ואם היא קטנה באופן שספק אם היא ה"א או דל"ת ישאל תינוק, ואם קראה דל"ת יגרור הטיפה. ואם לעינינו אינה נראית כלל כספק ה"א וכגון שהיא קטנה מאד או שנמצאת סמוך לירך ימין וכיו"ב כשה, ויגרור הטיפה ואין צריך ש"ת. וכן פסק מו"ר הגר"מ פרידלנדר שליט"א.
 2) ואם נפלה בחלל אותיות ר' ק' ו' ז' דינו כנ"ל אלא שבזה יש להקל יותר מסעיף 1.

מקורות

1) בסוגיא זו הארכתי במקום אחר ואביא כאן רק את עיקרי הדברים, במנחות כ"ט, ניקב תוכו של ה"א, דעת כל הראשונים תוכו הוא החלל. ודעת הרא"ש כפירוש קמא ברש"י תוכו רגל שבפנים ולפ"ז ירך שמאל אין לה שיעור לדעת הרא"ש וכ"כ בש"ע סי' ל"ב ס"ו ניקב רגל פנימי של ה"א אפי' לא נשתיר ממנו אלא כל שהוא כשר להרא"ש. ורבים תמהו שהרי בב"י כתב "ומיהו לא דחינן כל הני רבוותא מקמיה הרא"ש", ואיך פסק בש"ע כהרא"ש. ודעת רוב הפוסקים שדעת הש"ע לפסוק דלא כהרא"ש מאחר ובתחילת דבריו הביא את דברי הבבלי ניקב תוכו – בסתם, ואח"כ כתב דברי הרא"ש, ונמצא סתם ו"א הלכה כסתם. וכ"כ הרב שלחן גבוה ס"ק ל"ב, וכן נראה בהבנת הרמ"א וקה"ס בחקירה ד' בד"ה ולהלכה. ובמאלה"מ סי' ל"ב ס"ק ק"ג וקו"י ס"ק נ"ד ושכן פסקו ה"א והגר"ז ומלאכ"ש ועוד וכ"כ במנח"י ח"ו סי' ג' ושכן דעת הבה"ל ובשו"ת שערי ישר או"ח סי' ח' ובספר הלכה ברורה סי' ל"ב ס"ק ל"ח ועוד.

יש לחקור במושג "כל שהוא" אם הוא שיעור מסוים או כל שהוא ממש. והוכחתי מדברי הרא"ש עצמו (כלל 78 סעי' ג', עמ' שכ"ח מהד' מכוני ירושלים) ושכן הוכיחו בשערי בינה מהגמ' בב"ב דף ק"נ וע"ת למהרש"ם ס' תרמ"ח סי' ב' ובשדי חמד מערכת כ' כלל ל"ד ושכ"כ החיד"א בספרו יעיר און מערכת כל שהוא אות כ"א וכ"כ בשבט הלו"ח ח"ב ס' ק"מ ועוד, שהמושג כל שהוא הוא בעל שיעור ושטח מסוים.

ועוד יש לחקור האם הרא"ש הכשיר רק בניקב אח"כ ונשתיר פחות מאו"ק ומדין גרדומי מצוה או אפ"ל אם כתב כן מתחילה קטן. וכן הביא בשו"ת מנח"י ח"ו סי' ב' בשם שו"ת צמח צדק אהע"ז ס' קס"ה ועוד, (הגם שלענ"ד נראה להוכיח לא כן, מאחר והרא"ש לא הכשיר בירך ימין מדין גרדומי מצוה ודו"ק).

עוד יש לדעת שטיפת דיו שנפלה אחרי גמר האות והגם ששינתה צורתה לדעת הסמ"ק בס' קפ"א אין בגרירה ח"ת וגם בתו"מ כמש"כ הסמ"ק בה' תפילין ס' קנ"ג.

ראה המשך בעמ' 2

נפתח מחזורים נוספים ל-

קורס כתיבת סת"ם!

בקורס נלמד את כל ההלכות הנצרכות לסופר מאו"ח ויו"ד, וכן נלמד את מלאכת הכתיבה בצורה הטובה ביותר.

משך הקורס הינו כשעתיים פעם בשבוע, למשך כ- 4-5 חודשים.

בקורס נלמד את כל ההלכות מהמקורות עד פוסקי דורינו.

כמו"כ נלמד את כל החומר הנצרך למלאכת הכתיבה, בצורה מקצועית ביותר, בחירת קלף, דיו, הכנת קולמוס, צורת הכתיבה, טכניקות לכתיבה קלה נוחה ורזיזה, ועוד...

למשתתפי הקורס תינתן ערכת כתיבה, קונטרס סיכום ההלכות, וקונטרס צורת כתיבת האותיות.

הצטרפו לסופרים המרוצים שכבר למדו דרכנו.

הקורסים יתקיימו:

ירושלים – בשכונת מקור ברוך בימי שני, בין השעות 19:20–21:00

ביתר עלית – בביהכנ"ס "נזר שלום" רח' יוסף קארו 11 בימי רביעי בין השעות 18:45–20:30

עלות הקורס: 2200 ש"ח (2000 ש"ח למשלמים מוזמן בתחילת הקורס)

להרשמה ובירורים
ניתן לפנות למכון

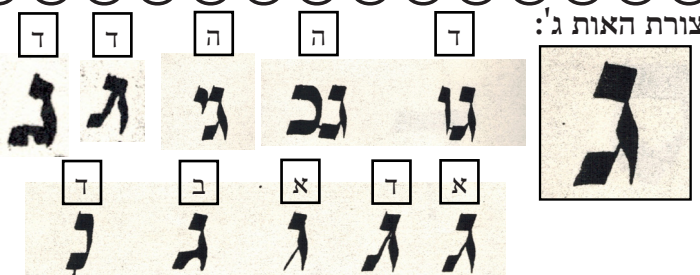
052-7657370

מעשה רב: שאלות שנשאלו להרש"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל.

מאת הרב חיים אבני.

צורת האות ג':

בס"ד
"קולמוס"
 02-6233131
 מכירה • בדיקה • ותיקון
 תפילין מזוזות וכל צרכי הסת"ם
 חיים אבני 02-6233131, 052-6543567
 א-ה 10:00 - 18:00
 יום ו' 10:00 - 13:00
 רח' בית יעקב 2 מתנה יהודה י-ם

מקראה- [א] כשר אך צריך תיקון. [ב] כשה. [ג] שאלת תינוק. [ד] פסול. [ה] פסול אך מותר לתקן אפילו בתו"מ. אין לפסוק לפי הדוגמאות האלו.

וראיתם אותם:

מזעזע! מזוזות שהגיעו אלינו לבדיקה, וכתוב עליהם
בפירוש "פסול" הונחו כך כ- 20 שנה!
(שימו לב להערות בשולי המזוזה)

אתם לאות על ידכם זה
אתם את בליכם לזכר בו
זכר וזעלכם ובלקומר

שמי ישראל
יהוה אלהיך זכור
הזכרים האלה
לזכר ולזרת
זעלכם ובלקומר
זכר על ידך וכתוב
זה

זכר וזעלכם ובלקומר וכתבתם על מזוזות
זעלכם ובלקומר למען יזכרו ימיכם וימרי בליכם על
אשר זעלכם יהוה לאבתים לתת להם כימרי
על הארץ

בהמלצת הרבנים:

הרב יעקב תופיק

שליט"א.

הרב זמיר כהן

שליט"א.

הרב יוסף ועקנין

שליט"א.

ד"ר יעקב תופיק
אג"ת 580

זדעש! לסופרי סת"ם!

מכירת ציוד לסופרים: דיו, סכינים, גירים, רפידוגרף,
נוצות, קולמוס פלסטיק, גידים, ועוד...

רח' הר"ן 6 כיכר העיר (בחניה, מעל יש חסד) ביתר עלית.

שעות פעילות: בימים א' ג' ה' 16:00-19:00 ובימים ב' ד' 16:00-17:30

פלא' - 052-7657370